

Shevchuk N. A. (2021). Svitovi dosvid rozvytku industrialnykh parkiv ta yikh perevahy dlia rozvytku ekonomiky Ukrainy [World experience in the development of industrial parks and their advantages for the development of the economy of Ukraine]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, 4, 68–74. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2021-4\(28\)-68-74](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2021-4(28)-68-74)

Soshnykov A. O. & Yershova Yu. O. (2021). Industrialni parky: kolaboratsiia biznesu, derzhavy ta natsionalnoi nauky [Industrial parks: collaboration of business, state and national science]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriia «Yurydychni nauky»*, 4(32), 19–24. <https://doi.org/10.32838/TNU-2707-0581/2021.4/04>

UNIDO (1997). *Industrial estates. Principles and practices*. UNIDO. Vienna.

UNIDO (2018). *Leveraging a New Generation of Industrial Parks and Zones for Inclusive and Sustainable*

Development. Strategic Framework. UNIDO. Vienna. https://hub.unido.org/sites/default/files/publications/UNIDO_Strategic%20Framework_WEB.pdf

UNIDO (2019). *International Guidelines for Industrial Parks. Cross-disciplinary Team on Industrial Parks*. UNIDO. Vienna. https://www.unido.org/sites/default/files/files/2019-11/International_Guidelines_for_Industrial_Parks.pdf

UNIDO Country Office in Viet Nam (2015). *Economic Zones in the ASEAN: Industrial Parks, Special Economic Zones, Eco Industrial Parks, Innovation Districts as Strategies for Industrial Competitiveness*. UNIDO Country Office in Viet Nam. https://www.unido.org/sites/default/files/2015-08/UCO_Viet_Nam_Study_FINAL_0.pdf

Науковий керівник – Бєлікова Н. В., доктор економічних наук, професор, вчений секретар НДЦ ІПР НАНУ (м. Харків)

УДК 330.322:005.922.1:004.9

JEL: M12; M21; O32; O33; O34

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-11-43-52>

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНЮВАННЯ СТАНУ ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

©2025 ТАРАСЮК Г. А.

УДК 330.322:005.922.1:004.9

JEL: M12; M21; O32; O33; O34

Тарасюк Г. А. Теоретико-методичний підхід до оцінювання стану інтелектуалізації капіталу підприємств в умовах цифрової економіки

Доведено, що інтелектуалізація капіталу стає ключовим фактором забезпечення гнучкості, інноваційності та цифрової трансформації підприємств. Запропоновано теоретико-методичний підхід до оцінювання стану інтелектуалізації капіталу підприємств, який дозволяє комплексно дослідити взаємозв'язки між ключовими факторами внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування підприємства. Підхід враховує вплив інвестиційного розвитку та фінансового стану як передумов забезпечення інтелектуалізації капіталу, рівня інтелектуалізації капіталу, що в подальшому визначає його конкурентоспроможність і стійкість у ринкових умовах. Такий підхід розширює методологічну базу превентивного управління інтелектуалізацією капіталу, орієнтуючись на своєчасну ідентифікацію ризиків, активізацію наявних ресурсних і нематеріальних потенціалів підприємства, а також формування основ для створення системного інструментарію діагностики та підтримки відповідного рівня інтелектуалізації в умовах неотехнологічного типу відтворення. Апробація теоретико-методичного підходу проведена на прикладі п'яти агропромислових підприємств України за період 2020–2024 років. Результати емпіричного дослідження свідчать про суттєву залежність рівня інтелектуалізації капіталу від фінансової стабільності, інвестиційної активності та якості кадрової політики. Виявлено, що підприємства із системним підходом до цифровізації, інноваційного оновлення та розвитку людського потенціалу демонструють вищий рівень інтелектуального капіталу. Наукова новизна полягає у формалізації підходу до комплексного оцінювання інтелектуалізації капіталу в цифровій економіці, що поєднує фінансові, інвестиційні та інтелектуальні аспекти. Практична значущість полягає в можливості застосування запропонованого теоретико-методичного підходу для діагностики поточного стану інтелектуалізації, розробки управлінських рішень і стратегічного планування розвитку підприємств в умовах цифрової трансформації.

Ключові слова: капітал, підхід, цифрова економіка, стійкість, конкурентоспроможність, інтелектуалізація, аналіз, фінансовий стан, людський капітал, клієнтський капітал, інформаційно-технологічний капітал, розвиток, інвестиції.

Табл.: 4. Формул.: 7. Бібл.: 12.

Тарасюк Григорій Андрійович – аспірант кафедри економіки повітряного транспорту, Державний університет «Київський авіаційний інститут» (просп. Любомира Гузара, 1, Київ, 03058, Україна)

E-mail: Greg88t@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-1103-3103>

Tarasiuk H. A. The Theoretical and Methodological Approach to Assessing the State of Enterprise Capital Intellectualization in the Digital Economy

It has been demonstrated that capital intellectualization becomes a key factor in ensuring the flexibility, innovativeness, and digital transformation of enterprises. A theoretical and methodological approach to evaluating the state of enterprise capital intellectualization is proposed, allowing for a comprehensive study of the interrelations between key factors of the internal and external environment of an enterprise. The approach considers the impact of investment development and financial condition as prerequisites for capital intellectualization, as well as the level of capital intellectualization, which subsequently determines its competitiveness and resilience in market conditions. This approach expands the methodological framework of preventive management of capital intellectualization, focusing on the timely identification of risks, the activation of existing resource and intangible potentials of the enterprise, and the establishment of the foundations for creating a systematic instrumentarium for diagnosing and supporting the appropriate level of intellectualization under a non-technological reproduction model. The theoretical and methodological approach was approbated on the example of five agro-industrial enterprises in Ukraine over the period 2020–2024. The results of the empirical study show a significant dependence of the level of capital intellectualization on financial stability, investment activity, and the quality of human resource policies. It was found that enterprises with a systematic approach to digitalization, innovative renewal, and human capital development demonstrate a higher level of intellectual capital. The scientific novelty lies in formalizing an approach to the comprehensive assessment of capital intellectualization in the digital economy, integrating financial, investment, and intellectual aspects. The practical significance lies in the potential application of the proposed theoretical and methodological approach for diagnosing the current state of intellectualization, developing managerial decisions, and strategically planning enterprise development under conditions of digital transformation.

Keywords: capital, approach, digital economy, resilience, competitiveness, intellectualization, analysis, financial condition, human capital, customer capital, information and technological capital, development, investments.

Tabl.: 4. **Formulae:** 7. **Bibl.:** 12.

Tarasiuk Hryhorii A. – Postgraduate Student, Department of Economics of Air Transport, State University "Kyiv Aviation Institute" (1 Liubomyra Husara Ave., Kyiv, 03058, Ukraine)

E-mail: Greg88t@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-1103-3103>

У сучасних умовах цифрової трансформації економіки та переходу до інноваційно-орієнтованої моделі господарювання підприємства опиняються в ситуації, яка потребує фундаментального перегляду концептуальних засад забезпечення їх конкурентоспроможності в довгостроковій перспективі. Зміщення акцентів у напрямку інтенсивного розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, автоматизації бізнес-процесів та активного впровадження цифрових інновацій зумовлює зростаючу роль нематеріальних активів, зокрема інтелектуального капіталу, у формуванні довгострокових конкурентних переваг. Домінуюче значення набуває системна здатність підприємств до генерації, акумуляції та ефективного використання інтелектуального капіталу, який є одним з умов досягнення економічної стійкості, технологічної гнучкості та високої адаптивності підприємств до динамічних змін зовнішнього середовища.

Отже, інтелектуалізація капіталу стає ключовим фактором забезпечення гнучкості, інноваційності та цифрової трансформації підприємств, а її оцінювання дозволяє виявити рівень розвитку людського потенціалу, організаційної інфраструктури, клієнтських взаємин та інформаційно-технологічного забезпечення, що в сукупності формують здатність підприємства створювати та реалізовувати знання як стратегічний ресурс.

Вітчизняні та зарубіжні дослідники розглядають інтелектуальний капітал як багатокомпонент-

ну систему, що включає людський, структурний, реляційний капітал, а також цифрові ресурси, інновації, брендову цінність і репутаційні активи.

Зокрема, у працях Тарасюка Г. А. [6], Рамсько-го А. Ю. та Лойко Є. М. [3] визначено, що інтелектуалізація капіталу є не лише засобом зростання продуктивності праці, але й передумовою інтеграції підприємства в цифрову економіку. Дослідження Сімавіна П. Ю., Іващенко О. А. [5] акцентують на необхідності системного підходу до структурування та оцінки інтелектуального капіталу в контексті цифрових змін. Автори Левіт О. О., Рогов В. Г. [2] пропонують інтегровані методики, що дозволяють кількісно оцінити рівень інтелектуалізації, використовуючи цифрові метрики та індикатори вартості. У науковій роботі Ареф'єва С., Лелеченко А. П., Ареф'євої О. та Пілецької С. Т. [1] акцентовано на макроекономічному вимірі інтелектуального капіталу, де він розглядається як чинник економічної стабільності та національної безпеки. Автори підкреслюють, що нарощування інтелектуального потенціалу підвищує ефективність функціонування окремих підприємств, формує системну здатність держави до інноваційного та сталого розвитку.

Разом із тим, залишається недостатньо розробленим теоретико-методичний апарат комплексного оцінювання інтелектуалізації капіталу, який би враховував специфіку цифрової економіки та дозволяв би не лише ідентифікува-

ти складові капіталу, а й оцінювати динаміку його розвитку. Саме це обумовлює актуальність подальших досліджень у цьому напрямі.

Значний внесок у теоретичне обґрунтування інтеграції різних видів капіталу в умовах цифрової трансформації зроблено у праці [6], де розширене традиційне трактування капіталу підприємства, включно з його структурою – не лише фінансові, а й інтелектуальні, соціальні та цифрові активи. Запропонований підхід дозволяє розглядати інтелектуалізацію капіталу як системне явище, що впливає на конкурентоспроможність підприємств в умовах цифрової економіки.

У дослідженні Самойленка А. О. [4] розглянуто структурування інтелектуального капіталу в контексті мережевої економіки. Автор здійснює огляд основних підходів до виділення ключових складових інтелектуального капіталу – людського, структурного та реляційного (клієнтського). Наголошується, що цифрова трансформація призводить до зміщення акцентів у структурі капіталу, підвищуючи роль інформаційних зв'язків і цифрової взаємодії з партнерами, споживачами та іншими стейкхолдерами.

Своєю чергою, Яворська О. Г. [8] надає ретроспективний аналіз становлення концепції інтелектуального капіталу, вказуючи на її еволюцію під впливом цифрових технологій. Авторка пропонує модель інтелектуального капіталу, що базується на трьох ключових компонентах – людському, структурному та реляційному капіталі, яка є методологічною основою для подальших емпіричних досліджень та розробки інструментів оцінювання. Ареф'єва О., Сімкова Т. розглядають можливість інтелектуалізації процесів управління на підставі формування та реалізації потенціалу підприємств за умов їх розвитку як соціально-економічних систем [11].

Суттєвий внесок у розвиток теоретико-методичних підходів до оцінювання інтелектуального капіталу зроблено у праці Коритко Т., Бриль І., Пілецька С., Ареф'єва О., Ареф'єв С. [9]. Дослідники розглядають інтелектуальний капітал як базу для формування стратегії інноваційного розвитку підприємства, обґрунтовуючи доцільність використання його оцінювання як інструменту стратегічного управління. Запропоновані підходи передбачають врахування якісних і кількісних характеристик людських, структурних і реляційних ресурсів підприємства, що дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення. Також Arefiev S., Nemashkalo K. пропонують здійснювати адаптацію лідерських якостей при інтелектуалізації підприємства та його функціональних структур [12].

У статті таких авторів, як Булеев І., Брюховецька Н., Коритко Т., Пілецька С., Патлачук В. [10] увага зосереджена на оцінюванні рівня адаптації персоналу до процесів інтелектуалізації підприємства в умовах цифровізації економіки. Автори пропонують низку індикаторів, які характеризують готовність працівників до впровадження нових технологій, участі в інноваційній діяльності та освоєнні цифрових інструментів. Це дослідження є важливим доповненням до загальної проблематики оцінювання інтелектуального капіталу, оскільки людський капітал і його здатність до адаптації є ключовим елементом інтелектуалізації.

Розглянуті джерела збагачують наукову дискусію щодо інтелектуалізації капіталу, висвітлюючи мікроекономічні та макроекономічні аспекти, що є основою для формування ефективних теоретико-методичних підходів.

Метою дослідження є розроблення теоретико-методичного підходу до оцінювання стану інтелектуалізації капіталу підприємств, що враховує особливості їх функціонування як економічних систем у контексті цифрової трансформації.

Запропоновано теоретико-методичний підхід до оцінювання інтелектуалізації капіталу підприємств, який дозволяє комплексно дослідити взаємозв'язки між ключовими факторами внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування підприємства. Зокрема, підхід враховує вплив інвестиційного розвитку та фінансового стану як передумов забезпечення інтелектуалізації капіталу, рівня інтелектуалізації капіталу, що в подальшому визначає його конкурентоспроможність та стійкість у ринкових умовах. Такий підхід розширює теоретичну базу превентивного управління інтелектуалізацією капіталу, орієнтуючись на своєчасну ідентифікацію ризиків, активізацію наявних ресурсних і нематеріальних потенціалів підприємства, а також формування основ для створення системного інструментарію діагностики та підтримки відповідного рівня інтелектуалізації в умовах неотехнологічного типу відтворення.

Запропонований теоретико-методичний підхід до оцінювання інтелектуалізації капіталу підприємств апробовано на п'яти підприємствах (ТОВ «Кернел», ПрАТ «МХП», ТОВ СП «Нібулон», ТОВ «АСТАРТА-КИЇВ», ТОВ «Волинь-зерно-Продукт») за період 2020–2024 рр. і надано оцінку фінансового стану, інвестиційного розвитку та рівня інтелектуалізації капіталу підприємств (табл. 1).

Оцінювання інтелектуалізації капіталу підприємства неможливе без врахування його фінансового стану, оскільки фінансова стабільність є фундаментальною передумовою для формування

Показники фінансового стану підприємств

Підприємство	Рік				
	2020	2021	2022	2023	2024
Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)					
ТОВ «Кернел»	1,35	1,16	1,27	1,91	1,94
ПрАТ «МХП»	0,84	0,58	0,47	0,52	0,63
ТОВ СП «Нібулон»	0,5	1,15	0,24	0,32	0,28
ТОВ «АСТАРТА-КИЇВ»	3,21	4,44	3,38	4,44	3,94
ТОВ «Волинь-зерно-Продукт»	0,72	0,74	0,67	0,6	0,62
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)					
ТОВ «Кернел»	0,31	0,24	0,42	0,54	0,56
ПрАТ «МХП»	-0,32	-0,28	-0,32	-0,13	-0,09
ТОВ СП «Нібулон»	0,37	0,24	0,28	0,13	0,18
ТОВ «АСТАРТА-КИЇВ»	0,66	0,72	0,69	0,7	0,73
ТОВ «Волинь-зерно-Продукт»	0,35	0,3	0,27	0,28	0,26
Рентабельність виробництва, %					
ТОВ «Кернел»	16,0	4,7	31,6	28,4	29,1
ПрАТ «МХП»	28,0	23,8	28,0	22,2	20,01
ТОВ СП «Нібулон»	4,4	9,8	8,1	16,3	17,1
ТОВ «АСТАРТА-КИЇВ»	34,5	53,6	54,8	49,3	49,36
ТОВ «Волинь-зерно-Продукт»	9,9	6,1	13,6	11,6	10,27
Рентабельність капіталу, %					
ТОВ «Кернел»	4,8	-3,3	12,0	8,3	7,9
ПрАТ «МХП»	15,5	0,15	-5,4	-0,3	-0,25
ТОВ СП «Нібулон»	3,9	2,5	-22,3	1,1	1,09
ТОВ «АСТАРТА-КИЇВ»	1,5	18,7	8,0	8,2	8,7
ТОВ «Волинь-зерно-Продукт»	8,3	6,1	3,1	6,4	6,35

Джерело: складено на основі звітних даних підприємств і розрахунків автора.

та впровадження інтелектуалоемних рішень, модернізації технологій, залучення кваліфікованих кадрів та розвитку інтелектуального капіталу в цілому. Саме тому обрані такі ключові показники (див. табл. 1):

- ✦ коефіцієнт поточної ліквідності (покриття), який визначає здатність підприємства виконувати свої короткострокові зобов'язання, що важливо для підтримки гнучкості в управлінні інтелектуальними активами;
- ✦ коефіцієнт фінансової незалежності (автономії), який показує фінансову стійкість і незалежність підприємства від зовнішніх кредиторів, що є критично важливим у реалізації довгострокових інтелектуальних стратегій;
- ✦ рентабельність виробництва, який відображає ефективність використання ресурсів, зокрема інноваційних та інтелектуальних;

- ✦ рентабельність капіталу, що дозволяє оцінити прибутковість інвестованого капіталу, зокрема інвестицій, у людський та інтелектуальний капітал.

На основі комплексного аналізу фінансового стану провідних аграрних підприємств України за період 2020–2024 рр. можна сформулювати узагальнений висновок щодо його впливу на процеси інтелектуалізації капіталу.

Показники поточної ліквідності, фінансової автономії, рентабельності виробництва та капіталу виступають інтегральними характеристиками фінансової стійкості та здатності підприємств до інвестування у власний розвиток. У випадках, коли ці показники демонструють стабільне зростання (як у ТОВ «АСТАРТА-КИЇВ» або ТОВ «Кернел»), підприємства мають можливість не тільки підтримувати свою операційну ефективність, але й актив-

но розвивати інтелектуальний капітал через цифровізацію, автоматизацію, підвищення кваліфікації персоналу та інноваційні проекти. Підприємства демонструють приклади системного зв'язку між зростанням фінансових показників та стратегічним розвитком нематеріальних активів.

У разі нестабільності або критично низьких фінансових показників (як у ПрАТ «МХП» чи ТОВ СП «Нібулон») спостерігається істотне звуження можливостей для інтелектуального оновлення. Підприємства змушені спрямовувати ресурси на покриття зобов'язань, а не на інвестиції в розвиток, що негативно впливає на їхню здатність адаптуватися до викликів цифрової трансформації та глобальної конкуренції.

Таким чином, фінансова стійкість (ліквідність, автономія та рентабельність) виступає економічною передумовою та стратегічним ресурсом для інтелектуалізації капіталу підприємств. У сучасних умовах переходу до неотехнологічного типу відтворення саме здатність підприємства трансформувати фінансовий результат у нематеріальну вартість стає ключовим чинником довгострокової конкурентоспроможності.

Оцінювання рівня інтелектуалізації капіталу підприємства є неможливим без урахування показників його інвестиційного розвитку, оскільки саме інвестиційна складова виступає базисною умовою для формування та впровадження інтелектомістких управлінських рішень, модернізації технологічного забезпечення, залучення висококваліфікованого персоналу, а також загального розвитку інтелектуального капіталу. Оцінювання інвестиційного розвитку підприємства як основи інтелектуалізації його капіталу потребує застосування системи аналітичних показників, які дозволяють зафіксувати фактичний рівень інвестиційної активності, ідентифікувати напрямки формування та нарощування інтелектуального капіталу. Серед таких показників доцільно виділити: інвестиційну активність, індекс інвестицій в інноваційні технології, частку інноваційних інвестицій у загальному обсязі капіталовкладень, а також фондівдачу. Зазначені показники виступають інструментом діагностики інвестиційного розвитку, аналітичним підґрунтям для формування, вимірювання та підвищення рівня інтелектуалізації капіталу підприємства, що є важливим чинником забезпечення його довгострокової конкурентоспроможності та економічної стійкості в умовах динамічного ринку та цифрової трансформації.

Інвестиційна активність підприємств, що спеціалізуються на аграрному виробництві, є важливим індикатором їх здатності до адаптації в умо-

вах цифрової трансформації та економіки знань. Її динаміка в часовому зрізі відображає не лише фінансову стабільність суб'єктів господарювання, а й стратегічну орієнтацію на формування та розвиток інтелектуального капіталу (табл. 2).

Узагальнюючи результати дослідження показників інвестиційного розвитку підприємств, слід констатувати, що інвестиційний розвиток підприємств аграрного сектора виступає ключовим чинником інтелектуалізації їхнього капіталу, визначаючи траєкторії трансформації виробничих систем в умовах цифрової економіки. Виявлено чітку залежність між рівнем і стабільністю інвестиційної активності та здатністю підприємств до формування активів, трансформації організаційної структури, підвищення технологічної складності операційних процесів і розвитку людського потенціалу.

Сутність інтелектуалізації капіталу полягає в упровадженні окремих інновацій та коригуванні стратегічних підходів до інвестиційної політики з метою ефективного формування довгострокових нематеріальних активів. Підприємства, що забезпечують системне інвестування в інновації, демонструють послідовну трансформацію капітальної бази на користь структур, здатних до саморозвитку, гнучкого управління знаннями та високого рівня цифрової зрілості. Водночас низький або нестійкий рівень інвестиційної активності свідчить про інституційну слабкість інноваційної політики, що обмежує потенціал інтелектуального зростання, знижує адаптивність і створює ризики технологічного відставання.

Зростання інвестицій в інноваційні технології та підвищення їх частки в загальному обсязі капіталовкладень є якісними ознаками стратегічної орієнтації підприємств на інтелектуальну модернізацію. Результати аналізу підтверджують, що ефективність інтелектуалізації тісно пов'язана з економічною віддачею від основних засобів, що проявляється через зміну фондівдачі, а також через підвищення ролі нематеріальних ресурсів у створенні доданої вартості. Отже, інвестиційна політика, яка ґрунтується на інноваційній активності, стає визначальним вектором у побудові інтелектуально-орієнтованої моделі підприємства, здатного до стійкого розвитку, технологічного оновлення та ефективного функціонування в умовах знанневої економіки.

Проведено теоретичну структуризацію інтелектуального капіталу, в межах якої виокремлено його основні складові. Зокрема, розкрито зміст *людського капіталу* як джерела знань, навичок і професійної компетентності працівників; *клієнтського капіталу*, що відображає якість взаємодії підприємства з контрагентами та рівень споживчої

Таблиця 2

Показники інвестиційного розвитку підприємств

Підприємство	Рік				
	2020	2021	2022	2023	2024
Інвестиційна активність, %					
ТОВ «Кернел»	0,11	1,35	2,8	3,58	3,95
ПрАТ «МХП»	0,85	1,84	3,01	4,85	5,02
ТОВ СП «Нібулон»	1,09	6,79	0,25	0,8	0,75
ТОВ «АСТАРТА-КИЇВ»	0,2	0,26	0,45	1,34	1,73
ТОВ «Волинь-зерно-Продукт»	0,03	0,00	0,00	0,01	0,01
Індекс інвестицій в інноваційні технології					
ТОВ «Кернел»	1,46	2,19	2,67	4,28	4,31
ПрАТ «МХП»	0,71	1,96	3,25	5,86	5,98
ТОВ СП «Нібулон»	1,33	1,48	0,18	0,86	0,93
ТОВ «АСТАРТА-КИЇВ»	1,73	3,06	12,58	29,69	31,3
ТОВ «Волинь-зерно-Продукт»	1,55	0,19	0,33	1,31	1,31
Частка інвестицій в інноваційні технології в загальному обсязі інвестицій, %					
ТОВ «Кернел»	35,0	21,1	33,3	35,8	36,89
ПрАТ «МХП»	11,0	27,5	26,3	24,98	24,65
ТОВ СП «Нібулон»	7,4	7,8	4,6	9,5	9,68
ТОВ «АСТАРТА-КИЇВ»	9,7	18,1	37,4	45,5	49,2
ТОВ «Волинь-зерно-Продукт»	0,25	0,03	0,02	0,07	0,07
Фондовіддача					
ТОВ «Кернел»	34,18	40,02	24,28	22,16	21,36
ПрАТ «МХП»	3,10	4,75	3,80	3,25	3,06
ТОВ СП «Нібулон»	1,11	1,68	0,65	0,98	,95
ТОВ «АСТАРТА-КИЇВ»	1,49	2,04	1,89	2,29	2,31
ТОВ «Волинь-зерно-Продукт»	5,36	8,99	6,12	5,44	4,78

довіри; а також *інформаційно-технологічного капіталу*, який охоплює цифрові ресурси та технологічні рішення, необхідні для підтримки управлінських процесів та інноваційної діяльності.

З метою підвищення точності оцінювання складової людського капіталу запропоновано використовувати середньозважений коефіцієнт ($\bar{K}_{перс.}$), який відображає рівень розвитку цієї складової, з урахуванням таких параметрів, як досвід, освітній рівень і результати підвищення кваліфікації персоналу.

$$\bar{K}_{перс.} = \sqrt[3]{K_{досвід.} \cdot K_{квал.} \cdot K_{освіт.}}$$

де $K_{досвід.}$ – рівень досвіду персоналу;
 $K_{квал.}$ – рівень кваліфікації персоналу;
 $K_{освіт.}$ – рівень освіти персоналу.

$$K_{досвід.} = \frac{Q_{чисельн. з досвід.}}{Q_{чисельн.}}$$

де $Q_{чисел. з досвід.}$ – кількість співробітників з досвідом роботи понад 3 років;

$Q_{чисел.}$ – середньооблікова чисельність працівників.

$$K_{квал.} = \frac{Q_{квал.}}{Q_{чисельн.}}$$

де $Q_{квал.}$ – кількість співробітників, які пройшли підвищення кваліфікації.

$$K_{освіт.} = \frac{Q_{освіт.}}{Q_{чисельн.}}$$

де $Q_{освіт.}$ – кількість співробітників, які мають вищу освіту за фахом.

З метою практичного застосування теоретичних положень щодо структури та функціонального значення інтелектуального капіталу в системі управління підприємством запропоновано сис-

тему кількісних індикаторів, які відображають рівень розвитку його основних складових. У табл. 3 представлено відповідні формули розрахунку та характеристику кожного показника, що дозволяє здійснювати аналіз підприємств за рівнем інтелектуалізації їхнього капіталу.

до адаптації) визначають здатність підприємств створювати, трансформувати та накопичувати інтелектуальні ресурси. Позитивна динаміка показника в ТОВ «Кернел» є результатом впровадження стратегій розвитку персоналу, орієнтованих на цифрову трансформацію та знанневий менедж-

Таблиця 3

Індикатори оцінки складових інтелектуалізації капіталу підприємства

Складові інтелектуального капіталу	Формула	Характеристика
Людський капітал	$L_k = \frac{ЧД}{Q_{чисельн.}} \cdot \overline{K}_{перс.},$ де L_k – людський капітал; $ЧД$ – чистий дохід підприємства	Показник відображає узагальнену оцінку людського капіталу підприємства, яка враховує економічну віддачу на одного працівника (через співвідношення чистого доходу до чисельності персоналу), якісні характеристики трудового потенціалу: професійний досвід, рівень освіти та інтенсивність підвищення кваліфікації
Клієнтський капітал	$K_k = \frac{ЧД - ФОП}{Q_{чисельн.}},$ де K_k – клієнтський капітал; $ФОП$ – фонд оплати праці	Показник характеризує ефективність формування клієнтської цінності шляхом співвіднесення чистого доходу, зменшеного на витрати на персонал, до середньооблікової чисельності працівників. Відображає, наскільки ефективно підприємство трансформує нематеріальні активи, пов'язані з клієнтами, у фінансовий результат з урахуванням трудових витрат
Інформаційно-технологічний капітал	$IT_k = \frac{НМА}{Q_{чисельн.}},$ де $НМА$ – вартість нематеріальних активів	Показник визначає відношення вартості нематеріальних активів, пов'язаних з інформаційними технологіями, до середньооблікової чисельності працівників. Дає змогу оцінити рівень забезпеченості персоналу цифровими ресурсами та ступінь інтеграції технологічних рішень у виробничі й управлінські процеси підприємства

У подальшому, для оцінки динаміки зазначених складових інтелектуального капіталу в реальних умовах господарювання, здійснено розрахунок відповідних показників для п'яти провідних агропромислових підприємств України за період 2020–2024 років. Дослідження охоплює такі компоненти: людський капітал, клієнтський капітал та інформаційно-технологічний капітал, які в сукупності формують індикатори інтелектуалізації капіталу підприємства в умовах цифровізації економіки. Результати цього аналізу наведено в табл. 4, що слугує емпіричною основою для подальших узагальнень та формулювання управлінських висновків щодо стану та перспектив інтелектуалізації капіталу в умовах цифрової трансформації економіки.

Людський капітал є фундаментальним чинником формування інтелектуалізованого капіталу підприємства. Його якісні характеристики (професійна підготовка, інноваційна активність, здатність

мент. Помірне зростання в ТОВ «АСТАРТА-КИЇВ» і ТОВ «Волинь-зерно-Продукт» пояснюється запровадженням окремих елементів інтелектуального управління, проте обмеженість ресурсів стримує масштабність змін. Водночас стійко від'ємні показники у ПрАТ «МХП» і ТОВ СП «Нібулон» зумовлені недостатнім рівнем цифрової інтеграції в HR-процеси, низькою інтенсивністю професійного розвитку кадрів та недооцінкою ролі людського капіталу в умовах цифровізації.

Клієнтський капітал, як індикатор ефективності взаємодії з ринковим середовищем, продемонстрував значну диференціацію. ТОВ «Кернел» досягло найвищих значень завдяки впровадженню цифрових платформ (CRM, аналітика, Big Data), що дозволяють персоналізувати маркетингову взаємодію. ТОВ «АСТАРТА-КИЇВ» і ТОВ «Волинь-зерно-Продукт» демонструють поступове зростання за рахунок накопичення клієнтської лояльності,

Показники рівня інтелектуалізації капіталу підприємств

Підприємство	Рік				
	2020	2021	2022	2023	2024
Людський капітал					
ТОВ «Кернел»	130	142	152	258	195
ПрАТ «МХП»	-23	-29	-58	-23	-69
ТОВ СП «Нібулон»	26	32	46	-38	-42
ТОВ «АСТАРТА-КИЇВ»	5	18	45	28	25
ТОВ «Волинь-зерно-Продукт»	28	35	34	28	22
Клієнтський капітал					
ТОВ «Кернел»	95	102	118	230	162
ПрАТ «МХП»	-45	-62	-73	-45	-68
ТОВ СП «Нібулон»	18	28	32	-58	-72
ТОВ «АСТАРТА-КИЇВ»	2	8	34	15	13
ТОВ «Волинь-зерно-Продукт»	16	25	26	18	16
Інформаційно-технологічний капітал					
ТОВ «Кернел»	133	180	224	265	180
ПрАТ «МХП»	250	235	248	305	351
ТОВ СП «Нібулон»	3511	3805	3648	3345	-3045
ТОВ «АСТАРТА-КИЇВ»	623	580	543	610	-429
ТОВ «Волинь-зерно-Продукт»	583	570	516	642	725

Джерело: складено на основі звітних даних підприємств та розрахунків автора.

однак обмежені інвестиції в цифровий маркетинг не забезпечують стійкого ефекту. Водночас ПрАТ «МХП» і ТОВ СП «Нібулон» фіксують від'ємні значення, що свідчить про відсутність персоналізованих підходів до роботи зі споживачами, слабку аналітичну підтримку та низький рівень репутаційного менеджменту.

Інформаційно-технологічний капітал (ІТК), як базова інфраструктурна складова інтелектуального капіталу, показав найвищу варіативність. ТОВ СП «Нібулон» мало пікові значення у 2020–2021 рр., що стало результатом масштабних інвестицій у цифрові активи, однак подальше падіння зумовлене відсутністю довгострокової стратегії оновлення ІТ-інфраструктури, технологічною застарілістю та кіберризиками. Аналогічна деструктивна динаміка у ТОВ «АСТАРТА-КИЇВ» також пояснюється слабкою інтеграцією цифрових рішень у стратегічне управління. Водночас ТОВ «Волинь-зерно-Продукт» демонструє сталу позитивну динаміку ІТК, що є наслідком послідовної цифровізації бізнес-процесів і стратегічного підходу до формування конкурентних переваг. ПрАТ «МХП» утримує стабільні середні значення, що забезпечує базову підтримку інтелектуалізації, проте відсутність динамічного зростання вказує на обмежену гнучкість

ІТ-стратегії. ТОВ «Кернел», незважаючи на високі показники інших компонентів, у сфері ІТК демонструє менш виражену динаміку, що потребує посилення інвестицій у підтримку цифрових активів.

Отже, ефективне формування інтелектуалізованого капіталу в умовах цифрової трансформації вимагає гармонійного розвитку людського, клієнтського та інформаційно-технологічного капіталу. Виявлені відмінності між підприємствами зумовлені різними рівнями стратегічної готовності до цифрових змін, якістю управлінських рішень, а також обсягами інвестицій у нематеріальні активи.

ВИСНОВКИ

Обґрунтовано актуальність оцінювання стану інтелектуалізації капіталу в умовах цифрової трансформації економіки, що зумовлює обґрунтування ролі нематеріальних активів у забезпеченні конкурентоспроможності підприємств. Запропоновано теоретико-методичний підхід до оцінювання стану інтелектуалізації капіталу, що передбачає кількісне та якісне врахування таких ключових складових, як фінансовий стан, ступень інвестиційного розвитку та рівень інтелектуалізації капіталу підприємства.

Результати практичного застосування теоретико-методичного підходу на прикладі п'яти агропромислових підприємств України підтвердили, що ефективне управління інтелектуальним капіталом прямо залежить від фінансової стабільності та інвестиційної активності. Виявлено, що високий рівень інтелектуалізації властивий підприємствам із системною цифровізацією, стратегічним підходом до управління персоналом і активними інвестиціями в інновації. Підприємства з нестабільним фінансовим становищем або низьким рівнем інвестиційної активності демонструють деградацію інтелектуального потенціалу та недостатню адаптацію до викликів цифрової економіки.

Запропонований підхід розширює наявну методологічну базу досліджень інтелектуального капіталу, дозволяючи виявити залежності між економічними результатами діяльності підприємства та його здатністю до накопичення та ефективного використання нематеріальних активів, що створює основу для формування системи стратегічного управління, орієнтованої на довгострокову конкурентоспроможність у контексті знаннєвої економіки. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Ареф'єв С., Лелеченко А. П., Ареф'єва О., Пілецька С. Т. Інтелектуальний капітал і його значення для забезпечення економічної стабільності та національної безпеки. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Т. 9. № 3. С. 208–214. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-3-36>
2. Левіт О. О., Рогов В. Г. Оцінювання інтелектуального капіталу в цифровому інжинірингу. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки»*. 2024. Вип. 3. С. 25–30. DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2024-3-3>
3. Рамський А. Ю., Лойко Є. М. Розвиток інтелектуального капіталу в умовах цифрової трансформації суб'єктів господарювання. *European Scientific Journal of Economic and Financial Innovation*. 2025. № 1. С. 340–349. DOI: <https://doi.org/10.32750/2025-0130>
4. Самойленко А. О. Структурування інтелектуального капіталу в мережевій економіці. *Інтелект XXI*. 2021. № 2. С. 92–94. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2021-2.18>
5. Сімавін П. Ю., Іващенко О. А. Інтелектуальний капітал підприємства: сутність поняття та основні ознаки. *Науковий вісник міжнародної асоціації науковців. Серія «Економіка, управління, безпека, технології»*. 2024. Т. 3. № 3. DOI: <https://doi.org/10.56197/2786-5827/2024-3-3-9>
6. Тарасюк Г. А. Інтелектуалізація капіталу як ключовий чинник підвищення конкурентоспромож-

ності підприємств у цифровій економіці. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Т. 9. № 4. С. 305–310.

DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-4-46>

7. Тарасюк Г. А. Теоретичні засади інтеграції різних видів капіталу як основа конкурентоспроможності підприємств в умовах цифрової економіки. *Бізнес Інформ*. 2024. № 11. С. 187–196. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-11-187-196>
8. Yavorska O. H. Intellectual Capital in the Era of Establishment and Development of the Digital Economy. *Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series "Economics"*. 2020. Т. 7. № 1. С. 129–134. DOI: [https://doi.org/10.31339/2313-8114-2020-1\(13\)-129-134](https://doi.org/10.31339/2313-8114-2020-1(13)-129-134)
9. Korytko T., Bryl I., Piletska S. et al. Strategy of Innovative Development of an Enterprise on the Basis of Evaluation of Its Intellectual Capital. *Науковий вісник Національного гірничого університету*. 2021. № 3. С. 134–137. DOI: <https://doi.org/10.33271/nvngu/2021-3/134>
10. Buleev I., Bryukhovetska N., Korytko T. et al. Evaluation of the Level of Personnel Adaptation to Enterprises Intellectualization in Terms of the Economy Digitalization. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. 2023. Vol. 45. No. 1. P. 94–104. DOI: <https://doi.org/10.15544/mts.2023.10>
11. Arefieva O., Simkova T. Management of formation and realization of potential of transport enterprises in the conditions of development of social and economic systems. *Journal of Corporate Responsibility and Leadership*. 2020. Vol. 7. No. 4. Art. 3. P. 25–41. URL: <http://jcr.l.umk.pl/files/6216/4191/0188/013-JCRL-2020-4.pdf>
12. Arefiev S., Nemashkalo K. Prospects of Leadership Style Formation Regarding Generation Z. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2023. Т. 8. № 3. С. 131–136. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2023-3-19>

REFERENCES

- Arefiev S., Lelechenko A. P., Arefieva O. & Piletska S. T. (2024). Intelktualnyi kapital i yoho znachennia dlia zabezpechennia ekonomichnoi stabilnosti ta natsionalnoi bezpeky [Intellectual capital and its significance for ensuring economic stability and national security]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky*, 3(9), 208–214. <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-3-36>
- Arefiev S. & Nemashkalo K. (2023). Prospects of Leadership Style Formation Regarding Generation Z. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky*, 3(8), 131–136. <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2023-3-19>
- Arefieva O. & Simkova T. (2020). Management of formation and realization of potential of transport enterprises in the conditions of development of

- social and economic systems. *Journal of Corporate Responsibility and Leadership*, 4(7), 25–41. <http://jcr.lumk.pl/files/6216/4191/0188/013-JCRL-2020-4.pdf>
- Buleev I., Bryukhovetska N. & Korytko T. (2023). Evaluation of the Level of Personnel Adaptation to Enterprises Intellectualization in Terms of the Economy Digitalization. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, 1(45), 94–104. <https://doi.org/10.15544/mts.2023.10>
- Korytko T., Bryl I. & Piletska S. (2021). Strategy of Innovative Development of an Enterprise on the Basis of Evaluation of Its Intellectual Capital. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho hirnychoho universytetu*, 3, 134–137. <https://doi.org/10.33271/nvngu/2021-3/134>
- Levit O. O. & Rohov V. H. (2024). Otsiniuvannia intelektualnoho kapitalu v tsyfrovomu inzhynirynhu [Evaluation of intellectual capital in digital engineering]. *Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli. Seriya «Ekonomiczni nauky»*, 3, 25–30. <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2024-3-3>
- Ramskyi A. Yu. & Loiko Ye. M. (2025). Rozvytok intelektualnoho kapitalu v umovakh tsyfrovoy transformatsii subiektiv hospodariuvannia [Development of intellectual capital in the conditions of digital transformation of business entities]. *European Scientific Journal of Economic and Financial Innovation*, 1, 340–349. <https://doi.org/10.32750/2025-0130>
- Samoilenko A. O. (2021). Strukturuvannia intelektualnoho kapitalu v mrezhevii ekonomitsi [Structuring intellectual capital in the network economy]. *Intelekt XXI*, 2, 92–94. <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2021-2.18>
- Simavin P. Yu. & Ivashchenko O. A. (2024). Intelektualnyi kapital pidpriemstva: sutnist poniattia ta osnovni oznaky [Intellectual capital of the enterprise: the essence of the concept and main features]. *Naukovyi visnyk mizhnarodnoi asotsiatsii naukovtsiv. Seriya «Ekonomika, upravlinnia, bezpeka, tekhnolohii»*, 3(3). <https://doi.org/10.56197/2786-5827/2024-3-3-9>
- Tarasiuk H. A. (2024). Intelektualizatsiia kapitalu yak kliuchovyi chynnnyk pidvyshchennia konkurentospro-mozhnosti pidpriemstv u tsyfrovii ekonomitsi [Intellectualization of capital as a key factor in increasing the competitiveness of enterprises in the digital economy]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky*, 4(9), 305–310. <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-4-46>
- Tarasiuk H. A. (2024). Teoretychni zasady intehratsii riznykh vydiv kapitalu yak osnova konkurentospro-mozhnosti pidpriemstv v umovakh tsyfrovoy ekonomiky [Theoretical foundations of the integration of different types of capital as a basis for the competitiveness of enterprises in the digital economy]. *Biznes Inform*, 11, 187–196. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-11-187-196>
- Yavorska O. H. (2020). Intellectual Capital in the Era of Establishment and Development of the Digital Economy. *Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series "Economics"*, 1(7), 129–134. [https://doi.org/10.31339/2313-8114-2020-1\(13\)-129-134](https://doi.org/10.31339/2313-8114-2020-1(13)-129-134)

Науковий керівник – Андрієнко М. М.,
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри
економіки Державного університету
«Київський авіаційний інститут» (м. Київ)